

LA POBLACIÓ DE LA COMARCA D'OSONA (1952-2002)

ASSUMPTA VILA ALSINA

Les anàlisis demogràfiques de la població osonenca en els darrers cinquanta anys permeten constatar els següents fets: l'increment constant i lent de la població, l'envelliment progressiu, el creixement de la comarca a base de fluxos migratoris, la creixent dedicació de la població al sector terciari i l'augment progressiu de la participació de les dones en el mercat laboral.

A demographic analysis of the population of Osona over the last fifty years allows the following facts to be highlighted: the steady yet slow growth of the population, its progressive ageing, growth on the basis of migratory flows, the growing dedication of the population to tertiary sector activities, and the constant increase in the participation of women in the labour market.

Introducció

Aquest article analitza els canvis demogràfics que han afectat la comarca d'Osona durant la segona meitat del segle xx. De manera sintètica, són quatre els aspectes que cal remarcar com a significatius. En primer lloc es constata que l'increment del nombre d'habitants ha sigut constant però lent. Aquest increment es va concentrar a la plana de Vic als anys seixanta i setanta mentre que les zones perifèriques es despoblaven. En canvi, a finals dels anys vuitanta i durant els noranta s'ha produït una expansió del creixement de les zones urbanes cap a les zones rurals i s'ha aturat el despoblament d'aquestes últimes. En segon lloc s'analitza l'envelliment progressiu de la població, la caiguda de les taxes de natalitat i la regressió del creixement natural que es troba actualment en índexs propers a zero i en algunes zones en índexs negatius. Es demostra com, al llarg d'aquests cinquanta anys, el creixement de la comarca es basa en fluxos migratoris positius, de caràcter intern als anys seixanta i setanta i de caràcter extern en els últims deu anys. Finalment, en relació a l'activitat, la població es dedica cada vegada més al sector terciari i la participació de les dones en el mercat laboral va augmentant.

En fer l'anàlisi subcomarcal s'han utilitzat cinc agregats territorials amb un criteri geogràfic:¹ plana de Vic, Collsacabra,² Guillerries-Montseny,³ Lluçanès-Moianès⁴ i Bisaura.⁵ La plana de Vic s'ha desagregat en un grup format pels municipis de més de 2.000 habitants (cens de 1970), anomenat plana de Vic urbana i semiurbana.⁶ La resta de municipis, amb menys de 2.000 habitants, se'ls agrupa en l'anomenada plana de Vic rural.⁷ Malgrat que alguns d'aquests municipis han incrementat al llarg del període el nombre d'habitants i han deixat de ser rurals, s'ha mantingut la mateixa divisió per criteris d'homogeneïtat en l'anàlisi.

Un altre problema que es planteja en fer l'anàlisi territorial és la creixent mobilitat de la població, conseqüència de la separació entre lloc de residència i lloc de treball i de serveis. Aquesta realitat desdibuixa els límits dels municipis i planteja la necessitat d'utilitzar unitats territorials que traspassin els límits municipals: municipalia,⁸ ciutat real,⁹ ciutat comarca.¹⁰ En aquest estudi, malgrat ser conscients d'aquesta problemàtica, s'ha adoptat la divisió municipal i per àrees subcomarcals, força vàlida per a la primera meitat del període, i s'ha conservat per tal de poder comparar l'evolució fins al final.

1. La població absoluta (1950-2001)

La població d'Osona en aquests cinquanta anys ha crescut de manera moderada però constant. La comarca tenia 75.347 habitants el 1950 i en té 132.601 l'any 2002. Això significa un increment d'un 76% en tot el període i una mitjana d'un 1,46% anual. Si repartim l'augment de 57.254 habitants en els cinquanta anys en resulta un creixement mitjà de 1.100 habitants per any. El 1950 el 2,34% dels habitants de Catalunya vivien a Osona i el 2002 hi viu el 2,04% de la població catalana. Veiem, doncs, que s'ha mantingut raonablement la proporció, tenint en compte el fenomen de concentració de la població a l'àrea metropolitana de Barcelona que es va produir als anys seixanta i setanta. Si comparem la població

1. Vegeu ROQUER, S.; VILA, A. *La població d'Osona. Evolució i estructura*. Vic: Editorial Eumo, 1981, p. 28-32. (L'Entorn; 2)

2. Santa Maria de Corcó, Pruit i Rupit, Tavertet.

3. El Brull, Espinelves, Sant Sadurní d'Osormort, Viladrau, Vilanova de Sau.

4. Alpens, Collsuspina, Lluçà, Muntanyola, Olost, Oristà, Perafita, Prats de Lluçanès, Sant Agustí del Lluçanès, Sant Bartomeu del Grau, Sant Boi de Lluçanès, Sant Martí del Bas, Sobremunt, Sora.

5. Montesquiu, Sant Quirze de Besora, Santa Maria de Besora i Vidrà.

6. Balenyà, Centelles, Manlleu, Roda de Ter, Sant Hipòlit de Voltregà, Sant Pere de Torelló, Taradell, Tona, Torelló, Vic. Se n'ha exclòs el municipi de Masies de Voltregà tradicionalment de caràcter disseminat.

7. Calldetenes, Folgueroles, Gurb de la Plana, Malla, Masies de Roda, Masies de Voltregà, Orís, Sant Julià de Vilatorrada, Sant Martí de Centelles, Sant Vicenç de Torelló, Santa Cecília de Voltregà, Santa Eugènia de Berga, Santa Eulàlia de Riuprimer, Seva, Tavèrnoles.

8. CASASSAS, LL.; CLUSA, J. *L'organització territorial de Catalunya*. Barcelona: Publ. de la Fundació Jaume Bofill, 1981.

9. CENTRE D'ESTUDIS DEMOGRÀFICS DE LA UAB. *La població de Vic. Anàlisi demogràfica i noves tendències del poblament. 1975-1991*. Vic: Publicació de l'Ajuntament de Vic, 1992. (Estudis; 5)

10. Concepte utilitzat pels treballs del Pla Estratègic Osona XXI. Objectiu 1 de la línia estratègica I: Reforçar la cohesió interna d'Osona i la seva projecció externa.

absoluta d'Osona amb el conjunt de comarques de Catalunya, en l'ordre de més a menys poblades Osona ocupa el lloc número vuit el 1950 i el 1960; passa al lloc número deu el 1970, i al lloc número onze a partir de 1981.

Taula 1. Evolució de la població absoluta.

	1950	1960	1970	1981	1991 ¹¹	2001
OSONA (47)	75.347	84.571	98.740	111.518	114.187	126.410
OSONA (51)					117.442	129.455
CATALUNYA	3.218.596	3.888.485	5.107.606	5.956.414	6.059.494	6.343.110
Osona(47)/Cat. %	2,34	2,17	1,93	1,87	1,88	1,99
Osona(51)/Cat. %					1,94	2,04

Font: Censo de 1950, 1960, 1970 (INE). Padrans de 1981, 1991 i 2001 (CIDC i Idescat). Elaboració pròpia.

Aquest augment no ha sigut regular al llarg de tot el període, sinó que s'han produït etapes de més creixement, durant la dècada 1950-1960, amb un augment al voltant d'un 12%, i sobretot durant la dècada 1960-1970, amb un augment al voltant d'un 17%. En aquests moments les dades de creixement en el conjunt català doblaven les que es produïen a Osona. L'etapa 1970-1980 significa una tornada a l'índex dels anys seixanta i comença a igualar-se amb el creixement del conjunt català. Als anys vuitanta es produeix una caiguda del creixement, però menys significativa que a la resta de Catalunya. Als anys noranta es recupera i se situa en uns índexs de creixement que doblen la mitjana del conjunt català.

Taula 2. Taxa de creixement anual acumulatiu (%).

	1950-1960	1960-1970	1970-1981	1981-1991	1991-2001
OSONA (47)	1,22	1,67	1,30	0,24	1,07
OSONA (51)				0,53	1,03
CATALUNYA	2,08	3,13	1,66	0,17	0,47

Font: Elaboració pròpia amb dades del Censo de 1950, 1960 i 1970 (INE) i dels padrans 1981, 1991 i 2001 (CIDC i Idescat).

En analitzar la distribució de la població segons la grandària dels municipis, veiem que, al 1950, en els 28 municipis rurals de menys de 1.000 habitants hi vivia el 20,64% de la població comarcal, i que el 2001 hi viu el 7,55% en el mateix nombre de municipis. Si fem extensiva aquesta anàlisi als municipis de menys de 2.000 habitants, trobem que el 1950 són 39 i representen el 43,47% de la població comarcal, mentre que el 2001 són 35 municipis que representen el 16,56% del total.

11. A partir d'aquest cens Osona comprèn els 47 municipis anteriors més l'annexió de quatre municipis del Bisaura (Montesquiu, Sant Quirze de Besora, Santa Maria de Besora i Vidrà) que pertanyien al Ripollès.

Taula 3. Distribució de la població segons la grandària dels municipis.

	1950	1960	1970	1981	1991	2001
Munic. <500 hab.	13	14	15	19	21	21
Nre. habitants	4.565	4.320	3.802	4.387	4.271	4.594
Munic. 500-1.000 hab.	15	15	14	7	8	7
Nre. habitants	10.987	11.090	9.594	5.291	6.260	5.172
Munic. 1.000-2.000 hab.	11	7	6	9	10	7
Nre. habitants	17.199	10.753	9.054	12.602	16.411	11.665
Munic. 2.000-10.000 hab.	7	10	10	9	9	13
Nre. habitants	25.621	38.105	37.215	32.180	34.156	45.178
Munic. > 10.000 hab.	1	1	2	3	3	3
Nre. habitants	16.975	20.303	39.075	57.058	56.344	62.846
	75.347	84.571	98.740	111.518	117.442	129.455

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Censo de 1950, 1960, 1970 (INE) i dels padrons 1981, 1991, 2001 (CIDC i Idescat).

En canvi, els municipis de més de 2.000 habitants han experimentat un increment notable: de 8 municipis que representaven el 56,53% de la població de la comarca el 1950 a 16 municipis que en representaven el 83,44% el 2001. Per altra banda, el 1950 hi havia un sol municipi urbà que superava els 10.000 habitants, Vic, i concentrava el 22,53% de la població. El 2001 aquests municipis són tres (Vic, Manlleu i Torelló) i acumulen el 48,55% del total comarcal. Així doncs, amb xifres agregades ha crescut el poblament urbà i semiurbà en detriment del poblament rural. Cal remarcar, però, que la pèrdua de població rural es produeix sobretot entre 1950 i 1970, ja que a partir de 1980 els petits municipis no creixen però tampoc no es despoblen.

Taula 4. Distribució de la població comarcal (Nre. habitants).

	1950	1960	1970	1981	1991	2001
Plana de Vic (urbana)	45.449	55.795	72.131	84.593	85.364	93.438
Plana de Vic (rural)	13.884	14.272	14.181	15.074	16.754	20.206
Lluçanès-Moianès	9.449	8.588	7.515	7.827	7.962	8.276
Collsacabra	3.464	3.130	2.809	2.406	2.472	2.734
Guilleries-Montseny	3.101	2.786	2.104	1.618	1.635	1.655
Bisaura ¹²					3.255	3.146
TOTAL	75.347	84.571	98.740	111.518	117.442	129.455

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Censo de 1950, 1960, 1970 (INE) i dels padrons 1981, 1991, 2001 (CIDC i Idescat).

No totes les zones de la comarca han tingut el mateix ritme de creixement. Entre 1950 i 2001, el Lluçanès-Moianès ha perdut 1.173 habitants, que representen un -12,41%; també el Collsacabra ha perdut 730 habitants, que representen un -21,07%, i les Guilleries han experimentat una pèrdua de 1.446 habitants, que representen un -46,63%. Aquestes pèrdues es concentren fonamentalment

12. Tenia 3.719 habitants (1950), 3.887 habitants (1960), 3.590 habitants (1970) i 3.544 habitants (1981).

en el període comprès entre 1950-1975 a causa de l'èxode rural que va despoblar aquestes zones. Però durant els anys vuitanta i noranta es frena el despoblament i la majoria de municipis comencen a guanyar habitants sense recuperar, però, els volums demogràfics de 1950. La plana de Vic urbana i semiurbana ha doblat la població i ha guanyat en aquests cinquanta anys 47.989 habitants (105,58%). D'aquests, 31.930 habitants corresponen a la primera meitat del període, d'acord amb un model de creixement urbà i industrial intensiu, i 16.059 habitants a la segona meitat, d'acord amb un model d'expansió urbana cap a les zones rurals. A la plana de Vic rural, que ha tingut un increment de 6.322 habitants (49,53%) entre 1950 i 2001, el ritme de creixement ha sigut a la inversa: 701 habitants en la primera meitat del període i 5.621 a la segona meitat.

Taula 5. Creixement àrees subcomarcals (%).

	1950-2001	1950-1975	1975-2001
Plana de Vic urbana i semiurbana	105,58	70,25	20,75
Plana de Vic rural	49,53	5,05	38,54
Lluçanès- Moianès	-12,41	-23,00	13,76
Collsacabra-Guilleries-Montseny	-33,15	-32,70	-0,61

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Censo de 1950 i 1975 (INE) i del padró 2001 (Idescat).

El municipi amb més expansió demogràfica ha sigut Santa Eugènia de Berga,¹³ que ha triplicat la població en aquests cinquanta anys i de 600 habitants ha passat a la ratlla dels 2.000. Tona, Balenyà, Seva, Manlleu, Torelló, Calldetenes i Taradell han experimentat increments totals d'entre un 110% i un 160% i avui tenen un nombre d'habitants que supera el doble de la població que tenien el 1950. Amb increments entre el 50% i el 100% trobem, per ordre, els municipis de Vic, Centelles, Sant Bartomeu del Grau, Sant Julià de Vilatorrada, Folgueroles, Roda de Ter, Prats de Lluçanès, Sant Hipòlit de Voltregà, Santa Eulàlia de Riuprimer i les Masies de Voltregà. Com podem apreciar majoritàriament són municipis de la plana de Vic, però hi apareixen dos municipis del Lluçanès que deuen llur creixement a la localització d'una indústria tèxtil en el municipi.¹⁴ Finalment, han acabat el segle amb increments positius febles, tot i haver experimentat regressions en algun moment del període, els municipis de Sant Martí de Centelles (29,76%), Sant Pere de Torelló (14,84%), Gurb (6,37%), Olost (5,09%) i Sant Quirze de Besora (4,08%). En total 23 municipis han guanyat població, amb ritmes molt diferenciats, entre 1950 i 2001.

Els 28 municipis restants tenen actualment menys habitants que el 1950 i les pèrdues són considerablement diferents segons els municipis. Sant Vicenç de Torelló, Tavèrnoles i l'Esquirol estan a punt de recuperar el mateix nombre d'habitants que tenien el 1950 i són municipis progressius en l'última dècada. El municipi que ha perdut més habitants és Sant Sadurn d'Osormort que ha passat de 315 a 79 habitants, una pèrdua que equival a tres quartes parts de la

13. Cal considerar que el 1993 annexiona un raval que pertanyia a Taradell.

14. Es tracta de Hilados y Tejidos Puigneró. La crisi, i la consegüent reconversió, per la qual passa l'empresa en aquests moments ja s'ha començat a notar negativament en els últims recomptes de població.

població de 1950. En general, els municipis que han experimentat pèrdues més importants, per sobre del 50%, es troben situats a la perifèria muntanyosa, al Bisaura (Santa Maria de Besora, Vidrà), al Collsacabra (Rupit i Pruit i Tavertet), a les Guillerries-Montseny (Vilanova de Sau, Espinelves, el Brull) i al Lluçanès (Sora, Sant Agustí del Lluçanès, Lluçà, Sobremunt, Sant Martí d'Albars, Oristà). També Orís, més proper a la plana de Vic, es troba en aquest grup. Altres municipis de la perifèria com Alpens, Perafita, Sant Boi de Lluçanès, Tavertet, Collsuspina i Muntanyola han experimentat pèrdues menors (entre un 20% i un 40%), així com Viladrau (10%), i, com explicarem més endavant, en l'últim decenni han esdevingut municipis progressius. En aquest grup hi trobem també municipis rurals de la plana de Vic (Malla, les Masies de Roda i Santa Cecília de Voltregà).

1.1. L'etapa 1950-1975

En el període 1950-1975 la comarca va experimentar l'expansió demogràfica més intensa de la segona meitat del segle. Dels 75.347 habitants de 1950 passa als 103.655 el 1975. Aquest increment de 28.308 habitants representa una mitjana de 1.100 habitants per any i un creixement mitjà anual d'un 1,5%.

L'expansió demogràfica no fou igual a tota la comarca, sinó que es concentrà en uns pocs municipis. Dels 48 municipis de la comarca únicament 21 tingueren un creixement positiu, i són municipis situats al fons de la Plana, a l'eix nord-sud seguint el riu Ter i la línia de les comunicacions, on trobem l'activitat industrial. Els més progressius foren els municipis de la plana de Vic urbana i semiurbana, sobretot els situats a l'àrea sud (Tona, Centelles, Hostalets de Balenyà) i a la vall del Ter (Manlleu, Torelló, Sant Hipòlit de Voltregà, Roda de Ter), a més de Vic i Taradell. La resta de municipis de la plana de Vic experimentaren creixements modestos i fins i tot negatius en el cas dels municipis rurals de població disseminada (Malla, Gurb, Santa Cecília de Voltregà, Masies de Roda, Tavèrnoles). Els municipis del Lluçanès, el Collsacabra i les Guillerries van perdre població i enregistraren creixements negatius. Alguns experimentaren regressions moderades (inferiors al 25%) però altres foren molt regressius (amb pèrdues superiors al 50%), especialment els situats a la perifèria muntanyosa i dedicats a activitats agràries: Alpens, el Brull, Espinelves, Muntanyola, Rupit-Pruit, Sant Sadurní d'Osormort, Sobremunt, Sora, Tavertet.

1.2. L'etapa 1975-2001

Aquesta etapa és menys expansiva que l'anterior i el creixement demogràfic s'alenteix molt als anys vuitanta (0,5% anual) però es recupera a la dècada següent. Al llarg d'aquests vint-i-cinc anys la població augmenta un 25% els seus efectius, o sigui un 1% anual, i passa de 103.655 habitants el 1975 a 129.455 el 2001.

En aquest període es produeix un canvi en la distribució geogràfica del creixement demogràfic. Els municipis situats a l'àrea sud de la comarca, els localitzats a la conca del Ter i la resta de municipis més urbans perden el lideratge pel que fa a l'increment del nombre d'habitants i experimenten creixements moderats. Els

més expansius són, ara, Santa Eugènia de Berga, Seva, Calldetenes, Folgueroles, Tavèrnoles i Sant Julià de Vilatorrada. Són municipis que es converteixen en àrees residencials, amb un grau elevat de mobilitat en relació al treball, molt propers a Vic i que es veuen afectats per un fenomen urbà de creixement difús en el territori que esdevé un gran consumidor de sòl rural.¹⁵ Així, doncs, creix fortament l'àrea rural de la plana de Vic i moderen el creixement els municipis urbans i semiurbans.¹⁶ Des de 1997, s'està observant una revifalla en el creixement d'aquests municipis ja que s'han convertit en els centres residencials preferents de la immigració dels últims anys.

Taula 6. Creixement àrees subcomarcals (% anual acumulatiu).

	1950-1960	1960-1970	1970-1981	1981-1991	1991-2001
Plana de Vic (urbana)	2,28	2,93	1,73	0,09	0,95
Plana de Vic (rural)	0,28	-0,06	0,63	1,11	2,06
Lluçanès-Moianès	-0,91	-1,25	0,42	0,17	0,39
Collsacabra	-0,96	-1,03	-1,43	0,27	1,06
Guilleries-Montseny	-1,02	-2,45	-2,31	0,11	0,12
Bisaura					-0,33
OSONA	1,23	1,68	1,29	0,53	1,03

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Censo de 1950, 1960, 1970 (INE) i dels padrons 1981, 1991, 2001 (CIDC i Idescat).

És molt significatiu el canvi de signe en el creixement de la majoria de municipis del Collsacabra, les Guilleries i el Lluçanès que fa que aquestes àrees comencin a tenir un creixement global positiu. Es produeix, doncs, una tendència a la dispersió comarcal del creixement demogràfic, de manera que ja no es concentra únicament al fons de la Plana, sinó que s'escampa cap a la perifèria. Alps, el Brull, Collsuspina, Muntanyola, Olost, Perafita, Sant Boi de Lluçanès, Sant Sadurní d'Osormort, Santa Maria de Corcó, Sobremunt, Taverdet, Viladrau, són exemples de municipis, totalment regressius a l'etapa anterior, que a partir de 1980 o 1990 conserven i fins i tot incrementen el nombre d'habitants. És tracta, però, de volums petits de població i això influeix poc en la desconcentració territorial de la població.

Taula 7. Distribució de la població d'Osona (%).

	1950	1960	1970	1981	1991	2001
Plana de Vic (urbana)	60,32	65,97	73,05	75,86	72,69	72,18
Plana de Vic (rural)	18,43	16,88	14,36	13,52	14,27	15,61
Lluçanès-Moianès	12,54	10,15	7,61	7,02	6,78	6,39
Collsacabra	4,60	3,70	2,84	2,16	2,10	2,11
Guilleries-Montseny	4,12	3,29	2,13	1,45	1,39	1,28
Bisaura					2,77	2,43
TOTAL	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Censo de 1950, 1960, 1970 (INE) i dels padrons 1981, 1991, 2001 (CIDC i Idescat).

15. Vegeu CENTRE D'ESTUDIS DEMOGRÀFICS DE LA UAB. *La població de Vic. Anàlisi... Op. cit.*

16. Balenyà, Sant Hipòlit de Voltregà i Vic han tingut creixements negatius i Centelles, Manlleu i Roda de Ter s'han aproximat al creixement zero, en algun moment del període.

Com a conseqüència d'aquesta dispersió en el creixement es produeix una disminució sensible en el nombre de municipis que tenen creixements de signe negatiu. En les dècades anteriors oscil·laven entre 23 i 27 sobre un total de 47 municipis. Del 1991 al 2001, únicament 12 municipis, dels 51 que té ara Osona, han tingut creixements negatius i encara amb pèrdues poc significatives. Podem concloure que l'etapa de l'èxode rural, anys 1950-1975, està totalment tancada i en aquest segon període la població rural es manté i fins i tot creix en alguns casos. Com ja hem comentat anteriorment, s'imposa un model residencial de tendència difusa en el territori recolzat en la utilització intensiva del transport privat i que genera una intensa mobilitat diària.¹⁷

2. L'origen del creixement de la població

El comportament de la natalitat, la mortalitat i els moviments migratoris són els elements determinants en el creixement de la població. Aquests indicadors demogràfics no actuen aïlladament, sinó d'acord amb l'evolució de les variables econòmiques i socials en el temps i en l'espai. A grans trets, a Osona i durant aquesta segona meitat de segle, la dinàmica del creixement natural i del creixement migratori ha sigut semblant a la que s'ha imposat a la resta de Catalunya: reducció de la natalitat i entrada significativa d'immigrants.

2.1. El període 1950-1975

Un cop superada la pausa que van suposar la Guerra Civil i la postguerra, s'inicià a partir de 1950 un redreçament demogràfic que va culminar als anys 1960-1970. Les dades de creixement natural es troben al voltant d'un 0,7% i un 1% anual, fruit de l'increment de la natalitat i la reducció de la mortalitat. Si tenim en compte que el creixement total va assolir l'1,7% anual a la dècada 1960-1970 cal atribuir la diferència al saldo migratori positiu. A partir de 1970, el creixement començà a minvar de manera que estudis realitzats en aquest període arriben a preveure un retrocés.¹⁸

Taula 8. Taxes de natalitat i mortalitat d'Osona (‰).

	1950	1960	1965	1975
Natalitat	15,1	16,7	19,6	18,4
Mortalitat	11,7	9,5	8,6	8,9
Creix. natural	3,4	7,2	11,0	9,5

Font: Anys 1950, 1960, 1965: ROQUER, S.; VILA, A. *La població d'Osona. Evolució i estructura*. Vic: Eumo, 1981.

Any 1975: *Estadística i Societat*, fulls 22, 23. ICED, Generalitat de Catalunya, 1983.

En l'origen d'aquest creixement hi trobem els moviments interns de població generats per l'abandonament o la reconversió de l'activitat agrària cap a l'activitat industrial. S. Roquer diu:

17. El 1986, segons les dades de mobilitat laboral intermunicipal, 13.340 osonencs (31,1%) treballaven fora del seu municipi de residència. El 1996, són 23.617, que representen un 45,2%.

18. Així S. Roquer opina que «de continuar l'actual crisi industrial de la comarca, aquest moviment progressiu podria arribar a invertir el seu signe». També X. Segura diu que «si aquesta tendència de decreixement persisteix... es pot donar el fet que la població de 1980 sigui inferior a la del 1970».

«Ens trobem davant d'un procés de despoblament, segurament irreversible, provocat per una sèrie d'elements i factors que fan d'aquestes terres àrees especialment favorables per a l'èxode rural. L'alçada, llur petit volum demogràfic –amb l'excepció de les capitals–, el caràcter freqüentment molt trencat del territori, l'allunyament dels principals eixos de comunicacions, la manca d'indústries –amb lleugeres excepcions–, i la pròpia crisi i transformació del sistema agrari són factors suficients per explicar el fort descens demogràfic d'aquestes àrees.»

Per altra banda, el mateix procés d'expansió industrial genera una immigració exterior que, en el cas d'Osona, no arriba a assolir la importància d'altres comarques catalanes. En el cens de 1970, un 17,10% de la població comarcal era nascuda fora de Catalunya, majoritàriament a l'Estat espanyol, un 16,9%, i a l'estranger, un 0,2%. Entre les zones d'origen dels immigrants procedents d'Espanya destaca Andalusia, on havien nascut el 10,96% dels habitants d'Osona. Manlleu és el municipi on aquestes xifres assoleixen els màxims, seguit de Torelló i Vic.

Taula 9. Lloc de naixement de la població d'Osona, 1970 (%).

	Nascuts a Catalunya	Mateix municipi	Altres mun. província	Resta de Catalunya	Resta d'Espanya	Andalusia
Manlleu	74,23	37,97	30,50	5,75	25,77	18,96
Torelló	79,27	40,51	33,23	5,53	20,73	14,71
Vic	81,16	53,35	22,58	5,23	18,84	11,19
Resta Osona	86,27	45,45	36,34	4,48	13,73	8,14
Osona	82,90	46,06	31,72	5,12	17,10	10,96
Catalunya	62,31	41,47	15,84	5,00	37,69	16,45

Font: SEGURA, X.; ROSANAS, J. *Aproximació a l'economia d'Osona*. Barcelona: Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1978.

L'expansió demogràfica d'aquest període significava un enriquitment dels grups joves adults que frenava directament el procés d'envelliment i feia créixer els grups potencialment més fecunds amb incidència directa sobre les taxes de natalitat (al voltant del 20‰). Si bé aquest fenomen era aplicable als municipis progressius, es produïa justament el contrari en els regressius, que iniciaven un envelliment de la població amb conseqüències potencialment irreversibles.

2.2. El període 1975-2001

A partir de 1980 les taxes de natalitat d'Osona, com a la resta de Catalunya, sofreixen una gran caiguda. L'any 1981 la taxa és del 15,3‰ però el 1985 ja se situa al voltant del 10‰, gairebé la meitat de les taxes registrades als anys setanta, i continua davallant fins al 1996, en què comença a recuperar-se el nombre de naixements,¹⁹ una recuperació que ha seguit creixent any rere any en l'últim quinquenni. Aquesta crescuda cal atribuir-la a l'increment de dones en l'edat

19. El 1985 hi ha 1.207 naixements, el 1986 la xifra de naixements és de 1.127 i ja no es recupera fins al 1996, amb 1.209 naixements.

fèrtil²⁰ procedents de les generacions plenes nascudes als seixanta i setanta per una banda i procedents de la immigració per una altra. Les taxes més elevades les trobem a la plana de Vic i les més baixes i en franca recessió a les Guilleries i al Bisaura.

Taula 10. Taxes de natalitat i mortalitat d'Osona.²¹ 1986-2001 (‰).

	Natalitat			Mortalitat			Creixement natural		
	86/91	91/96	96/01	86/91	91/96	96/01	86/91	91/96	96/01
Plana de Vic urbana	10,0	10,25	11,57	8,3	8,98	9,46	1,7	1,28	2,11
Plana de Vic rural	9,8	9,45	10,56	7,0	7,32	8,39	2,8	2,13	2,17
Lluçanès-Moianès	10,8	10,40	9,30	9,0	9,61	11,43	1,8	0,79	-2,13
Collsacabra	7,1	8,96	8,73	9,9	8,24	11,77	-2,8	0,72	-3,04
Guilleries-Montseny	9,6	6,88	6,84	12,3	12,53	15,50	-2,7	-5,65	-8,67
Bisaura	8,0	5,33	7,75	11,5	13,39	13,87	-3,5	-8,06	-6,12

Font: Elaboració pròpia a partir dels padrons municipals i els recomptes de naixements i defuncions (Idescat).

Les taxes brutes de mortalitat han tendit a incrementar-se a causa de l'envelliment de la població. Aquesta constatació es fa més evident a les àrees perifèriques de la comarca, especialment a les Guilleries i al Bisaura.

Unes taxes de natalitat minses i unes taxes de mortalitat en augment han fet que el creixement natural d'Osona en els últims vint anys sigui pràcticament inexistent i s'aproximi al creixement zero a la plana de Vic. A la resta d'àrees és negatiu, especialment a les zones més envellides. Malgrat una certa recuperació de les taxes de natalitat, la progressió en l'envelliment incrementa les taxes brutes de mortalitat i en resulten uns creixements naturals totalment regressius.

Si comparem aquestes dades de creixement natural amb les del creixement total ens adonem de fins a quin punt el creixement de la població d'Osona en els últims anys és degut al creixement migratori. En el període 1986-1991, aproximadament la meitat del creixement encara es deu al moviment natural, però en els últims deu anys representa tan sols un 12% del creixement total. La resta és creixement migratori.

Taula 11. Components del creixement d'Osona. 1986-2001.

	1975-1981		1986-1991		1991-1996		1996-2001	
	Nre.	‰	Nre.	‰	Nre.	‰	Nre.	‰
Naixements	8.489	15,78	5.677	9,92	5.973	9,62	6.972	10,04
Defuncions	4.092	7,61	4.725	8,26	5.365	8,64	5.096	8,78
Creixement natural	4.397	8,17	952	1,66	608	0,98	876	1,26
Creixement total	7.863	14,62	2.184	3,82	5.481	8,83	6.620	9,54
Creixement migratori	3.466	6,44	1.232	2,15	4.873	7,85	5.744	8,27

Font: 1975-1981: Elaboració pròpia a partir dels padrons municipals i els recomptes de naixements i defuncions (Idescat). 1986-1991, 1991-1996, 1996-2001: Creixement absolut de la població i taxes brutes (Idescat).

20. Les dones d'Osona compreses entre 15-49 anys eren 26.704 el 1981, i 31.584 el 1996.

21. S'han calculat les taxes relacionant el total de naixements o defuncions amb la població mitjana del període i dividint el resultat per 5. Per trobar la població mitjana s'ha utilitzat la fórmula següent: (Població 1986 + Població 1991)/2.

Si analitzem l'estructura de la població segons el lloc de naixement, observem una disminució percentual de la població de residents nascuts a Osona a favor de residents nascuts a altres comarques de Catalunya. Aquesta constatació ja és un indicador de la procedència dels immigrants. El total d'habitants nascuts a Catalunya i a la resta d'Espanya perd pes percentual i s'incrementa notablement la importància relativa dels nascuts a l'estranger.

Taula 12. Lloc de naixement dels habitants d'Osona (%).

	1986	1991	1996	2001
Catalunya	82,85	83,08	82,58	80,26
Mateixa comarca		70,87	69,7	66,66
Altres comarques		12,21	12,87	13,60
Resta de l'Estat	16,6	16,04	15,12	13,66
Estranger	0,44	0,87	2,29	6,08

Font: Elaboració pròpia. Recòmptes de la població segons el lloc de naixement. CIDC (1986). Idescat (1991, 1996, 2001).

Els immigrants que van arribar als anys seixanta i setanta estaven relacionats amb les migracions camp-ciutat i amb un cicle de creixement industrial que demanava massivament mà d'obra per a la indústria, la construcció i els serveis, i estava formada per migrants procedents de zones del mateix Estat, especialment del sud. Les migracions que es generen tímidament a partir del 1985, que creixen a partir del 1991 i que es disparen a partir del 1997 estan formades per col·lectius procedents d'altres països. Formen part de fluxos d'immigrants econòmics però en un context social on el mercat de treball es caracteritza per la precarització i la temporalització. Fou el sector tèxtil el que féu les primeres contractacions d'immigrants estrangers als anys vuitanta. Més endavant, foren el sector de la construcció i l'agroalimentari els demandants de mà d'obra poc qualificada. En els últims anys de la dècada dels noranta és el sector de la restauració el que genera llocs de treball ocupats per immigrants d'altres països. Com veiem en la taula 13, el nombre d'osonencs d'altres nacionalitats ha crescut molt en els darrers deu anys. També podem observar els orígens d'aquest col·lectiu, que procedeix especialment del continent africà, i en segon lloc de països sud-americans i de l'Europa de l'est.

22. Aquestes dades corresponen a principis del 2001. Al 2002 la xifra total s'aproxima als 10.000 efectius.

Taula 13. Nacionalitat de la població estrangera d'Osona.

	1991		2001 ²²	
	Habitants	%	Habitants	%
Països UE	125	15,08	257	3,24
Resta Europa	15	1,81	299	3,77
Àfrica ²³	593	71,53	6.297	79,47
Amèrica del Nord i C.	8	0,96	119	1,5
Amèrica del Sud	62	7,48	882	11,13
Àsia / Oceania	26	3,14	70	0,88
Total	829	100,0	7.924	100,0

Font: Elaboració pròpia. Població segons nacionalitat, 1991, 2001 (Idescat).

Si analitzem el creixement per àrees subcomarcals veiem que els fluxos migratoris són la causa principal de creixement a tota la comarca. En els últims deu anys, el creixement dels municipis urbans i semiurbans de la plana de Vic es deu en un 80% al creixement migratori²⁴ i en els municipis rurals de la mateixa Plana la xifra arriba al 90%. En el cas del Collsacabra i les Guilleries la població es manté i fins i tot creix gràcies als fluxos migratoris,²⁵ ja que el creixement natural és negatiu. El Bisaura té un creixement global negatiu però aquesta dinàmica regressiva queda suavitzada per les dades positives del saldo migratori. Al Lluçanès, en els últims cinc anys s'ha trencat el ritme de creixement progressiu. Sant Bartomeu del Grau, Prats de Lluçanès, Olost i Sant Boi de Lluçanès, que havien registrat en el quinquenni anterior fortes crescudes de població, estan experimentant ara saldos migratoris negatius acompanyats d'uns resultats també negatius en el creixement natural. En canvi, creixen els petits municipis com Alpens, Perafita, Collsuspina i Muntanyola.

Taula 14. Creixement total (C. T.), creixement natural (C. N.) i creixement migratori (C. M.) de les àrees subcomarcals d'Osona.

	1986-1991			1991-1996			1996-2001		
	C. T.	C. N.	C. M.	C. T.	C. N.	C. M.	C. T.	C. N.	C. M.
Plana de Vic urbana	1.300	768	532	3.382	555	2.827	4.597	960	3.637
Plana de Vic rural	749	224	525	1.799	188	1.611	2.048	211	1.837
Lluçanès-Moianès	159	79	80	313	32	281	-107	-88	-19
Collsacabra	27	-37	64	56	9	47	124	-39	163
Guilleries-Montseny	21	-30	51	-13	-46	33	24	-71	95
Bisaura	-72	-52	-20	-56	-130	74	-66	-97	31

Font: Elaboració pròpia segons dades de creixement de la població 1986-1991, 1991-1996, 1996-2001 (Idescat).

23. Aproximadament un 90% correspondria a immigrants provinents del Magreb, fonamentalment del Marroc, i un 10% a immigrants subsaharians (Ghana, Nigèria, Sierra Leone, Senegal, Guinea Bissau).

24. Al 2001 als municipis de la plana de Vic urbana un 7,2% de la població és nascuda a l'estranger; a Vic, un 9,86%, i a Manlleu, un 9,56%. A la plana de Vic rural, un 2,5%. Elaboració pròpia segons dades d'Idescat.

25. Al 2001 un 3,5% de la població dels municipis del Collsacabra i les Guilleries ha nascut a l'estranger. Al Bisaura, un 4,35%, i al Lluçanès, un 4,04%. Elaboració pròpia segons dades d'Idescat.

3. Estructura de la població d'Osona

3.1. L'estructura de la població per sexe i edat

L'estructura d'edat de la població d'Osona ha envellit progressivament al llarg d'aquests cinquanta anys. Són diversos els factors que hi han contribuït. Un primer factor seria l'increment de l'esperança de vida en néixer, que ha fet augmentar el nombre de persones que arriben a edats avançades. Un segon factor ha sigut la reducció de la natalitat, especialment a partir de 1981, que ha fet disminuir el nombre de persones en edats infantils i joves. Un tercer factor han sigut els fluxos migratoris que han actuat en sentit contrari i que, entre 1955-1975 i a partir del 1986, han contribuït a rejuenir l'estructura d'edats.

A Osona les generacions més plenes corresponen als nascuts entre 1960 i 1970, fruit d'una etapa de major fecunditat de la població catalana i de l'arribada d'immigrants joves i adults, en edats fèrtils, procedents de la resta de l'Estat. Aquestes generacions ompliren les escoles dels anys setanta i vuitanta i a partir dels noranta s'incorporaren al món laboral. Actualment són les generacions que, des de 1996, estan fent augmentar, encara que feblement, el nombre de naixements.

Taula 15. Estructura d'edats de la població d'Osona (%).

Edats	1970		1981		1991		1996		2000	
	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%
0-14	25.608	25,8	26.702	23,3	21.400	18,2	18.901	15,4	19.885	15,7
15-24	*64.162	64,7	19.200	16,7	17.531	14,9	18.724	15,2	15.760	12,5
25-44			28.418	24,7	34.813	29,7	37.828	30,8	39.603	31,4
45-54			27.362	23,8	25.797	21,0	26.376	21,4	27.838	22,0
65-79	**9.408	9,5	11.011	9,6	14.106	12,0	16.601	13,5	**23.299	18,4
>80			2.157	1,9	3.795	3,2	4.493	3,7		

* Comprèn de 15 a 64 anys. ** Comprèn a partir de 65.

Font: 1970: *Estadística i Societat*. ICED, Generalitat de Catalunya, 1984.

1981, 1991, 1996: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat.

2000: *Anuari Estadístic de Catalunya*, 2002. Idescat.

Les generacions buides corresponen als nascuts entre 1930 i 1946, en els períodes de guerra i postguerra i en la crisi de fecunditat dels anys trenta. Són els grups que a partir de 1996 han començat a retirar-se del mercat laboral i comencen a formar part de la població gran de la comarca. El fet de ser generacions menys nombroses no ha alenat la progressió de l'envelliment per la compensació que ha suposat l'augment de l'esperança de vida.

També són generacions buides les nascudes a partir de 1981, fruit de la caiguda de la natalitat. Aquest fet ha suposat una reducció gradual dels efectius en edat escolar obligatòria durant els anys vuitanta i noranta, i són els que comencen ara a incorporar-se al món laboral.

A partir de 1996, l'increment en el nombre de naixements, fills d'unes generacions locals més plenes i de l'arribada d'immigrants en edat fèrtil, més les polítiques de reagrupament familiar per part dels nouvinguts, estan rejuenint la població per la base de la piràmide i incrementen els efectius en edat escolar a les zones de concentració migratòria.

Taula 16. Estructura d'edats de les àrees subcomarcals (%).

	1981			1991			1996		
	0-14	15-64	>65	0-14	15-64	>65	0-14	15-64	>65
Plana de Vic urbana	23,9	64,8	11,3	16,7	68,3	15,0	15,4	67,8	16,8
Plana de Vic rural	22,9	66,8	10,3	17,0	69,3	13,7	15,9	68,5	15,8
Lluçanès-Moianès	20,5	66,3	13,2	16,1	66,4	17,5	15,9	64,0	20,2
Collsacabra	20,7	65,0	14,3	15,6	67,9	16,5	13,3	67,1	19,6
Guilleries-Montseny	20,4	67,8	11,8	15,2	65,7	19,1	13,0	65,2	21,8
Bisaura	17,9	64,2	17,9	12,7	65,1	22,2	11,7	64,2	24,1

Font: Elaboració pròpia amb dades de la població segons sexe i edat (Idescat).

Veiem que en les diferents àrees subcomarcals, com en el conjunt de la comarca, s'ha produït una davallada en el grup de 0-14 anys i un increment notable en el grup de més de 65 anys. La zona més jove és la plana de Vic rural seguida de la plana de Vic urbana i semiurbana, que és on es concentren els creixements naturals i migratoris més intensius. El Bisaura és la zona més envellida: el 1981 ja registrava el mateix contingent en el grup 0-14 que en el grup de més de 65 anys i el 1996 aquest segon grup dobla els efectius del primer. La resta de zones oferien el 1981 una estructura poc envellida, amb un percentatge dels grups més joves molt per sobre dels grups més vells, amb un índex d'envelliment al voltant del 60%. A partir del 1991 canvia completament l'estructura i els grups de més de 65 anys se situen molt per sobre dels grups joves amb índexs d'envelliment entre un 120% i un 170% el 1996.

3.2. L'estructura de la població segons l'activitat

En aquest apartat analitzarem l'evolució de la taxa d'activitat i la població activa per sectors. Aquest aspecte de la població té un fonament demogràfic en tant que l'estructura d'edats condiona fortament el nombre de població activa potencial però, per altra banda, es veu fortament condicionat per les condicions socials i econòmiques que marquen el ritme de l'activitat econòmica, els tipus de produccions i les característiques del mercat laboral.

El 1970, la taxa d'activitat d'Osona, superior al 40%, és de les més elevades de Catalunya.²⁶ El mateix passa si analitzem aquesta taxa per àrees subcomarcals. Aquesta situació té dues explicacions. Per una banda, la comarca presenta un elevat índex d'adults, especialment a les àrees rurals més perifèriques. Per l'altra, presenta un percentatge alt de dones actives a causa d'una especialització molt intensa en el sector tèxtil, un sector de forta tradició pel que fa a la mà d'obra femenina.

26. La mitjana de Catalunya és d'un 38,9%. La Garrotxa registra un 47,4%; el Ripollès, un 48,9%, i l'Anoia, un 42,9%. La resta de comarques tenen taxes inferiors. ROQUÉ, S. «Aproximación al estudio de la población activa de Cataluña en 1970». *Tarraco, Cuadernos de Geografía*. [Tarragona], vol. I (1980), p. 39-60.

Taula 17. Taxes d'activitat d'Osona (%).

	Total d'actius*			Taxa d'activitat %		
	1986	1991	1996	1986	1991	1996
Total	47.612	54.172	56.912	54,87	57,44	55,66
Homes	30.540	32.207	33.738	72,89	70,72	67,77
Dones	17.072	21.965	23.174	38,05	45,04	44,17

* Actius en relació a la població de més de 16 anys.

Font: Elaboració pròpia. Ocupats per branques d'activitat i sexe. Població de 16 anys i més (Idescat).

A partir de 1986, el nombre d'actius ha augmentat i en relació a la població total ha passat del 42,5% el 1986 al 46,3% el 1996. Aquest increment s'explica per una major proporció d'adults en edat de treballar, ja que durant aquests anys s'ha produït l'entrada al mercat laboral de les generacions plenes nascudes als anys seixanta i setanta. A partir de 1991 cal comptar també amb la incorporació dels actius provinents dels últims fluxos migratoris, tot i que els registres pel que fa al mercat laboral són molt deficitaris. La taxa d'activitat continua sent de les més altes de Catalunya²⁷ i el 1996 es troba en el 55,7%. Cal remarcar l'important increment de dones en el mercat laboral d'Osona. La taxa d'activitat femenina ha passat del 38,05% el 1986 al 44,17% el 1996.²⁸ En canvi ha disminuït el nombre de dones dedicades a les feines de la llar: d'un 13,1% el 1986 a un 8,09% el 1996.

Taula 18. Ocupació per sectors a Osona.

	1970		1996			
	Total	%	Homes	Dones	Total	%
Primari	5.884	14,0	2.337	388	2.725	5,42
Indústria	26.635	63,2	14.888	7.539	22.427	44,63
Construcció			3.629	237	3.866	7,69
Serveis	9.614	22,8	10.166	11.064	21.230	42,25

Font. 1970: ROQUER, S.; VILA, A. *La població d'Osona. Evolució... Op. cit.*

1996: Elaboració pròpia. Ocupació per grans sectors i sexe, 1996 (Idescat).

Pel que fa a la distribució de la població activa per sectors, el 1970 Osona presenta una estructura productiva relativament equilibrada entre els diversos sectors. El sector primari, amb un 14%, indica la pervivència de l'activitat agrària, però caracteritzada per un sistema comercial, amb clara especialització ramadera, amb rendibilitats elevades gràcies a la mecanització i que requereix poca mà d'obra.²⁹ El sector secundari (63,2%) es troba plenament consolidat i amb predomini de les indústries tradicionals, tèxtil i metal·lúrgica. Finalment, el sector terciari (22,8%) presenta un índex força baix i indica una mancança important en l'àrea dels serveis que es redueixen pràcticament al sector comercial i són molt

27. La mitjana de Catalunya, el 1996, és d'un 53,4%. Per davant d'Osona trobem la Val d'Aran (58,9%), el Vallès Oriental (58,0%), la Selva (57,0%), el Vallès Occidental (56,6%), el Gironès (56,3%), el Baix Llobregat (56,2) i el Maresme (55,9%).

28. A Catalunya, el 1996, la taxa d'activitat femenina és del 41,21%.

29. ROQUER, S.; VILA, A. *La població d'Osona. Evolució... Op. cit.*, p. 40-44.

deficitaris en les àrees de sanitat, serveis socials, serveis a les empreses i altres serveis personals.

Al 1996 veiem que Osona ha seguit la trajectòria que caracteritza les societats occidentals. La població activa dedicada al sector primari ha passat del 14% al 5%. Unes explotacions més grans, especialitzades en ramaderia, integrades en circuits industrials i amb un grau de tecnificació notable han reduït la mà d'obra a la mínima expressió malgrat llur caràcter intensiu. El sector secundari ha rebaixat la dedicació als sectors tradicionals, tèxtil i metal·lúrgic, i ha incrementat la dedicació a sectors relacionats amb l'activitat agrària: escorxadors, transformats càrnics, pinsos, i altres sectors com el químic i l'electrònic. En nombre d'actius ha passat del 63,2% el 1970 al 52,32% el 1996. El sector terciari és el que s'ha desenvolupat més i ha doblat la població activa que hi treballa, un 42,25%, gairebé el doble que el 1970. Gairebé una tercera part són actius dedicats al comerç, però s'ha incrementat la dedicació a la resta de sectors, especialment educació, sanitat i serveis socials i serveis a les empreses.

Taula 19. Població activa per sectors a les àrees subcomarcals. 1970.

	Sector primari		Sector secundari		Sector terciari	
	Actius	%	Actius	%	Actius	%
Plana de Vic urbana i semiurbana	1.943	6,4	20.701	68,1	7.767	25,5
Plana de Vic rural	1.624	25,8	3.742	59,4	932	14,8
Lluçanès-Moianès	1.392	41,8	1.382	41,4	559	16,8
Collsacabra-Guilleries	925	44,2	810	38,8	356	17,0

Font: ROQUER, S.; VILA, A. *La població d'Osona. Evolució... Op. cit.*

Per àrees, el 1970 trobem que la industrialització ha afectat especialment els municipis urbans i semiurbans que són també els que concentren els serveis. Tanmateix trobem percentatges força elevats de mà d'obra industrial en municipis rurals de la Plana i de la perifèria. Cal pensar, per una banda, en petites fàbriques tèxtils instal·lades en municipis rurals de la vora del Ter o en alguns nuclis del Collsacabra i del Lluçanès. Per altra banda, cal tenir en compte que existeixen treballadors que resideixen en aquests municipis però es desplacen per treballar a les localitzacions fortament industrialitzades. El sector primari predomina de manera absoluta i relativa a les àrees rurals perifèriques. A la plana de Vic rural representa la quarta part de la població activa. La plana de Vic urbana i semiurbana, tot i que ofereix un índex molt baix en comparació a la resta, representa, en xifres absolutes, una tercera part dels actius comarcals d'aquest sector. Aquest fet denota que les transformacions de la dècada dels seixanta estan concentrant l'activitat a les zones més planeres i millor comunicades, ateses les necessitats de mecanització i transport d'un sector agrari cada vegada més comercial i industrialitzat.

Taula 20. Població activa per sectors a les àrees subcomarcals.

	Agrari		Indústria		Construcció		Comerç		Serveis	
	Actius	%	Actius	%	Actius	%	Actius	%	Actius	%
Pl. Vic urbana	1.032	2,88	16.096	44,95	2.696	7,53	4.500	12,57	11.486	32,07
Pl. Vic rural	786	11,12	2.940	41,59	561	7,94	787	11,13	1.995	28,22
Lluçanès	477	13,68	1.805	51,76	255	7,31	244	7,0	706	20,25
Collsacabra	189	17,83	323	30,47	109	10,28	99	9,34	340	32,08
Guilleries	98	15,19	175	27,13	93	14,42	57	8,84	222	34,24
Bisaura	60	4,57	701	53,35	82	6,24	142	10,81	329	25,04
Osona	2.725	5,42	22.427	44,63	3.866	7,69	5.943	11,83	15.287	30,42

Font: Elaboració pròpia. Ocupats per branques d'activitat, 1996 (Idescat).

El 1986 la situació no ha variat gaire i es reproduïx a nivell d'àrees la baixada del sector primari i l'increment del sector terciari. Al Collsacabra i a les Guilleries abunda més la població activa agrària i menys la industrial, i a la resta de zones passa a l'inrevés. Pel que fa al sector terciari, però, si bé la població dedicada al comerç és més abundant a la plana de Vic, en la resta de serveis hi ha poques diferències en les diferents àrees i fins i tot proporcions molt altes a les Guilleries i al Collsacabra. Aquesta situació contrasta fortament amb la de 1970. Una primera explicació podria ser que aquestes zones tenen una dedicació intensiva al turisme i a l'hostaleria.³⁰ En analitzar, però, la població activa per professions, veiem que predominen les relacionades amb la sanitat, l'ensenyament, l'administració pública i els serveis a les empreses, que no són els serveis que predominen en aquestes zones. Hem de concloure, doncs, que es tracta de població resident en aquestes zones que es desplaça a treballar³¹ a les àrees urbanes on es concentren la majoria de serveis. Aquest fenomen que també es dona, amb menys intensitat, en altres sectors, s'ha incrementat a partir dels anys vuitanta i especialment dels noranta, com ja indicàvem en el primer apartat de l'article. Aquesta afirmació invalida en part l'anàlisi de la població activa per sectors en les àrees subcomarcals si acceptem que treball i residència tendeixen a no coincidir. Malgrat tot, ens ha semblat interessant presentar aquestes dades per dues raons: per comparar-les amb la situació de 1970 i per contrastar la hipòtesi de la mobilitat de la població amb els fets.

4. Les previsions de creixement

Encara que no forma part de l'objectiu d'aquest article realitzar previsions demogràfiques, volem dedicar-hi un breu comentari. Aquesta tasca és sovint poc satisfactòria perquè els resultats *a posteriori* esdevenen erronis. Aquesta situació no es deu pas a la manca d'una metodologia fiable, sinó al desconeixement de variables econòmiques o socials que no eren previsible. Es projecten cap al futur

30. A l'hostaleria s'hi dedica un 5% de la població activa al Collsacabra i un 10% a les Guilleries.

31. Al Collsacabra, la població que resideix al municipi però no hi treballa afecta un 50% dels treballadors de la indústria, un 32% dels de la construcció, un 46% dels del comerç i un 60% dels de la resta de serveis. A les Guilleries, els percentatges són, respectivament, un 64%, un 22%, un 46%, un 51%.

els comportaments actuals de la població i així s'explica que unes previsions fetes en moments d'estancament condueixin a unes hipòtesis a la baixa, i que passi al contrari si s'han fet en moments d'expansió demogràfica.

Les primeres previsions que coneixem, realitzades a principis dels vuitanta,³² preveien per a Osona, per a l'any 2000, una població absoluta de 143.429 habitants, segons una hipòtesi alta, i 127.754 habitants segons una hipòtesi baixa. Les consideracions sobre l'escenari demogràfic i econòmic en què es mouria Catalunya en els últims vint anys del segle eren: «...desequilibri durable entre oferta i demanda de força de treball que actuarà, d'una manera o d'una altra, sobre els factors de creixement de la població en el sentit de comprimir-los...». S'havia de produir un increment dels efectius que entraven per primer cop al mercat laboral (generacions plenes dels seixanta i setanta), i una reducció de llocs de treball, sobretot a la indústria i a la construcció (crisi econòmica, automatització i robotització, implantació de produccions en països de baixes càrregues salarials, saturació del parc d'habitatges, baixa edat mitjana dels habitatges i els hotels...). Osona era considerada en l'estudi una comarca de tipologia industrial amb un «potencial de creixement relativament elevat degut als efectes acumulatius sobre el creixement natural de la immigració que han rebut al llarg del segle». La població de Vic, considerada ciutat de model terciari, havia d'arribar al 2000 als 43.470 habitants, segons una hipòtesi alta, i als 37.616 habitants, segons una hipòtesi baixa.

Un altre estudi realitzat a principi dels noranta³³ considerava que el 2001 hi hauria a Osona 117.506 habitants. Les previsions contemplaven un escenari d'estancament demogràfic: baixa fecunditat i flux migratori lleugerament negatiu, i consideraven la incertesa de «recollir una hipotètica entrada massiva de treballadors no qualificats de països no comunitaris, per posar un exemple, si és que mai s'arriben a produir». Per a la ciutat de Vic es partia dels 28.583 habitants del 1986 i es preveia per al 2001 una població de 26.956 habitants. Aquest descens era conseqüència del model de creixement de les zones urbanes a finals dels vuitanta i durant els noranta, basat en un desplaçament de la població del centre cap a zones cada vegada més allunyades del centre: «... cal destacar la difusió del creixement del municipi de Vic cap als municipis que l'envolten, l'anomenada ciutat real, mentre el municipi de Vic, ja molt saturat, perd progressivament població».

L'estudi de previsions demogràfiques realitzat per l'Institut d'Estadística de Catalunya a mitjans dels noranta preveia per a Osona, per a l'any 2002, una xifra de 126.784 habitants en un escenari baix, 127.203 en un escenari central, 128.949 en un escenari tendencial i 130.598 en un escenari alt. En el padró del 2002, Osona ha superat ja aquestes dades i com la resta de Catalunya està creixent per sobre d'aquestes previsions.

32. CABRÉ, A.; PUJADES, I. *Previsions demogràfiques per a Catalunya, comarques i municipis grans a l'horitzó 2000*. Barcelona: Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Generalitat de Catalunya, 1984.

33. *La població de Vic. Anàlisi... Op. cit.*, p. 117-133.

L'últim treball de previsions demogràfiques³⁴ s'ha presentat en el marc del Programa d'Actuació Urbanística Municipal de l'Ajuntament de Vic. Els factors endògens que s'han tingut en compte com a motors del creixement són, d'una banda, els immigrants que estan arribant a la comarca, llur política de reagrupament familiar i les edats joves dels seus efectius que contribuiran a l'increment dels naixements. D'altra banda, s'espera una consolidació de les indústries tradicionals i un desenvolupament de noves indústries punteres. Els factors exògens farien referència a l'obertura territorial i de relacions que suposen per a la comarca l'Eix Transversal i la nova carretera Vic-Olot i la crisi i l'esgotament del sistema metropolità. Tots aquests factors porten a un objectiu de 43.000 habitants per a Vic i 153.981 per a Osona a l'horitzó del 2015.

Apèndix

POBLACIÓ DELS MUNICIPIS D'OSONA									
	1950	1960	1970	1975	1981	1991	2001	2001	2002
Alpens	449	417	292	279	255	249	274	274	277
Balenyà	1.212	1.659	2.360	2.653	2.948	3.231	3.171	3.171	3.208
Brull, el	399	313	256	198	187	182	195	195	193
Calldetenes	895	857	987	1.076	1.229	1.472	2.056	2.056	2.083
Centelles	3.110	3.886	4.834	5.341	5.621	5.682	5.826	5.826	5.939
Collsuspina	366	295	240	205	350	214	250	250	273
Espinelles	445	436	296	278	254	191	185	185	182
Folgueroles	918	980	977	991	1.016	1.160	1.640	1.640	1.724
Gurb	1.821	1.766	1.630	1.608	1.509	1.674	1.937	1.937	1.993
Lluçà	677	613	528	354	298	282	283	283	269
Malla	450	390	335	302	283	247	252	252	258
Manlleu	7.294	9.410	13.169	14.054	15.962	16.148	17.872	17.872	18.229
Masies de Roda, les	886	784	44	560	569	624	670	670	717
Masies de Voltregà, les	1.820	2.035	2.131	2.276	2.379	2.479	2.784	2.784	2.883
Montesquiu	1.087	1.238	1.069	1.064	995	855	834	834	854
Muntanyola	434	344	247	193	199	171	329	329	347
Olost	1.120	1.018	904	939	961	960	1.177	1.177	1.170
Orís	655	758	590	503	268	226	230	230	236
Oristà	1.490	1.265	1.118	985	963	922	639	639	624
Perafita	594	563	506	360	356	338	362	362	366
Prats de Lluçanès	1.740	1.735	1.805	2.007	2.266	2.625	2.729	2.729	2.715
Roda de Ter	3.208	3.582	4.155	4.391	4.562	5.015	5.198	5.198	5.294
Rupit i Pruit*	866	681	508	425	414	343	341	341	328
Sant Agustí de Lluçanès	236	183	169	143	132	123	117	117	107
Sant Bartomeu del Grau	619	589	527	734	1.034	1.121	1.155	1.155	1.134
Sant Boi de Lluçanès	661	668	484	491	520	530	550	550	572
Sant Hipòlit de Voltregà	1.925	2.574	3.144	3.219	3.160	2.981	3.049	3.049	3.087
Sant Julià de Vilatorrada	1.265	1.335	1.368	1.454	1.518	1.934	2.339	2.339	2.473
Sant Martí d'Albars	283	266	214	179	162	125	131	131	132
Sant Martí de Centelles	578	641	687	768	738	642	750	750	784
Sant Pere de Torelló	1.927	1.975	2.043	1.993	2.006	1.996	2.213	2.213	2.230

34. PAUM, coordinat per Joan Antoni Solans. Estudi demogràfic presentat el dia 27 de març de 2003 a la Llotja del Blat de Vic. Vegeu *El 9 Nou* del 28 de març de 2003.

Sant Quirze de Besora	1.886	2.019	2.033	2.060	2.064	2.028	1.963	1.963	1.986
Sant Sadurní d'Osormort	315	242	131	91	79	74	79	79	83
Sant Vicenç de Torelló	1.848	2.047	1.977	1.895	1.785	1.702	1.814	1.814	1.833
Santa Cecília de Voltregà	283	251	198	197	194	187	201	201	207
Santa Eugènia de Berga	595	611	659	792	1.129	1.590	1.979	1.979	1.999
Santa Eulàlia de Riuprimer	548	561	756	720	783	844	866	866	869
Santa Maria de Besora	364	320	259	216	235	201	189	189	180
Santa Maria de Corcó	2.211	2.165	2.028	1.852	1.895	1.997	2.126	2.126	2.139
Seva	1.031	989	1.156	1.281	1.487	1.765	2.552	2.552	2.662
Sobremunt	227	179	124	75	63	91	93	93	93
Sora	553	453	357	331	268	211	187	187	189
Taradell	2.379	2.661	3.248	3.649	4.114	4.593	5.168	5.168	5.330
Tavernoles	291	267	186	162	187	208	267	267	270
Tavertet	387	284	273	130	97	132	136	136	137
Tona	2.265	3.286	4.383	4.760	5.124	5.522	5.967	5.967	6.183
Torelló	5.154	6.459	8.889	9.704	10.941	11.460	12.268	12.268	12.454
Vic	16.975	20.303	25.906	27.615	30.155	28.736	32.706	32.706	33.935
Vidrà	382	310	229	204	195	171	160	160	163
Viladrau	962	816	787	736	757	883	863	863	879
Vilanova de Sau	980	979	634	706	341	305	333	333	329
TOTAL	75.347**	84.571**	98.740**	103.655**	111.518**	117.442	129.455	129.455	132.601

* Fusionats a partir de 1977.

** El total no inclou els municipis del Bisaura: Montesquiú, Santa Maria de Besora, Sant Quirze de Besora i Vidrà, incorporats a Osona el 1990.

Bibliografia utilitzada

- CABRÉ, A.; PUJADES, I. *Previsions demogràfiques per a Catalunya, comarques i municipis grans a l'horitzó 2000*. Barcelona: Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Generalitat de Catalunya, 1984.
- CENTRE D'ESTUDIS DEMOGRÀFICS DE LA UAB. *La població de Vic. Anàlisi demogràfica i noves tendències de poblament 1975-1991*. Vic: Ajuntament de Vic, 1992. (Estudis; 5)
- ROQUÉ, S.; VILA, A. *La població d'Osona. Evolució i estructura*. Vic: Ed. Eumo, 1981. (L'Entorn; 2)
- SEGURA, X.; ROSANAS, M. J. *Aproximació a l'economia d'Osona*. Barcelona: Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1978.
- VILA, A. *Demografia i recursos humans de la comarca d'Osona*. Informe tècnic del Pla Estratègic Osona XXI. Vic, 1992.

Fonts estadístiques

- CIDC (Consorti d'Informació i Documentació de Catalunya). *Estadística i Societat*. Diversos fulls. 1985-1988.
- ICEDC (Institut Central d'Estadística i Documentació de la Generalitat de Catalunya). *Estadística i Societat*. Diversos fulls. 1980-1984.
- IDESCAT (Institut d'Estadística de Catalunya). *Anuari Estadístic de Catalunya*. <http://idescat.es>. Web de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Anys 1991, 1996, 2001.
- INE (Instituto Nacional de Estadística) *Censos de la población*. 1950, 1960, 1970. <http://ine.es>. Web del Instituto Nacional de Estadística.